

CANCELARIA DE STAT A REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 26/3-76-6799

Chișinău

28 iunie 2023

Biroul Permanent al Parlamentului

În temeiul art.73 din Constituția Republicii Moldova, se prezintă spre examinare proiectul de lege cu privire la modificarea unor acte normative (*modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție*), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.430 /2023.

Responsabil de prezentarea în Parlament a proiectului de lege este Ministerul Justiției.

Anexe:

1. Hotărârea Guvernului privind aprobarea proiectului de lege (în limba română - 1 filă și în limba rusă – 1 filă) ;
2. Proiectul de lege (în limba română -14 file și în limba rusă -15 file);
3. Nota informativă la proiectul de lege (14 file);
4. Avizele recepționate în procesul avizării (15 file);
5. Sinteza obiecțiilor și propunerilor (61 file);
6. Raportul de expertiză anticorupție (8 file).

Secretar de stat

Adrian BĂLUȚEL

Ex: E.Grosu
tel.022250274

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI
REPUBLICII MOLDOVA
D.D.P. Nr. 202
"29" 06 2023
Ora _____

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÂRE nr. 430

din 28 iunie 2023

Chișinău

**Pentru aprobarea proiectului de lege cu privire la modificarea
unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex
reformei Curții Supreme de Justiție)**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul de lege cu privire la modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție).

Prim-ministru

Contrasemnează

Ministrul justiției

Ministrul finanțelor

DORIN RECEAN

Veronica Mihailov-Moraru

Veronica Sirețeanu

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA**LEGE****cu privire la modificarea unor acte normative
(modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție)**

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. – Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 15-17, art. 62), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 16:

la alineatul (2), cuvintele „și în Curtea Supremă de Justiție,” se exclud;
la alineatul (2¹), cuvintele „și ai Curții Supreme de Justiție” se exclud.

2. La articolul 21 alineatul (2), textul „, inclusiv 33 de posturi de judecător pentru Curtea Supremă de Justiție” se exclude.

3. Articolul 43 va avea următorul cuprins:

„Articolul 43. Curtea Supremă de Justiție

(1) Curtea Supremă de Justiție este instanța judecătorească supremă. Curtea Supremă de Justiție asigură interpretarea și aplicarea uniformă a legii de către instanțele judecătorești și examinează categoriile de cauze stabilite de lege.

(2) Modul de organizare și funcționare a Curții Supreme de Justiție este stabilit în Legea nr. 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție”.

Art. II. – La articolul 11 alineatul (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 15–17, art. 63), cu modificările ulterioare, cuvintele „probe incontestabile de incompatibilitate a” se substituie cu cuvintele „circumstanțe care confirmă incompatibilitatea”.

Art. III. – Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251, art. 699), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 6:

la punctul 8), textul „, recursul în anulare” se exclud;

la punctul 9), cuvintele „recursului în anulare” se exclud;

punctul 14) se abrogă.

2. La articolul 7, alineatele (7) și (9) se abrogă.

3. Articolul 18 se completează cu alineatul (5) cu următorul cuprins:

„(5) Ședințele publice ale Curții Supreme de Justiție sunt înregistrate video, iar înregistrările video sunt disponibile pe pagina web oficială a curții.”.

4. La articolul 30:

alineatul (6) va avea următorul cuprins:

„(6) Curtea Supremă de Justiție judecă recursurile împotriva hotărârilor instanței de apel și revizuirile în complet din 3, 5 sau 9 judecători.”; alineatele (7) și (8) se abrogă.

5. La articolul 33 alineatul (3), propoziția a doua se exclude.

6. Articolul 39 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 39.** Competența Curții Supreme de Justiție
Curtea Supremă de Justiție:

1) ca instanță de recurs, judecă recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de către instanțele de apel și a sentințelor pronunțate de Curtea Supremă de Justiție ca primă instanță;

2) judecă în primă instanță cauzele penale privind infracțiunile săvârșite de Președintele Republicii Moldova;

3) soluționează, în limitele competenței sale, cererile de revizuire;

4) soluționează conflictele de competență date în competența sa;

5) soluționează cererile de strămutare.”.

7. La articolul 341 alineatul (3), cuvintele „recursului în anulare,” se exclud.

8. Articolul 422 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 422.** Termenul de declarare a recursului

Termenul de declarare a recursului este de 2 luni de la data comunicării deciziei integrale.”.

9. La articolul 424, alineatul (2) va avea următorul cuprins:

„(2) Instanța de recurs examinează cauza numai în limitele temeiurilor prevăzute în art. 427 invocate în recurs.”.

10. Articolul 427 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 427.** Temeiurile recursului

(1) Recursul este admis dacă:

1) interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;

2) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;

3) a fost admis neîntemeiat un apel introdus tardiv sau a fost respins ca fiind tardiv un apel depus în termen;

4) există o cauză care înlătură răspunderea penală, sau un temei care exclude urmărirea penală sau determină încetarea procesului penal;

5) a fost aplicată o pedeapsă în alte limite decât cele prevăzute de lege;

6) hotărârea este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor;

7) instanța nu a fost compusă potrivit legii.

(2) Temeiurile prevăzute la alin.(1) pct. 4)-7) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel. Această limitare nu se aplică dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel.

(3) Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, decât dacă se invocă temeiul din alin. (1) pct. 6) sau dacă Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimiterea la rejudecare.”.

11. La articolul 428, cuvintele „Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție” se substituie cu cuvintele „Curtea Supremă de Justiție”.

12. La articolul 430, punctul 5) va avea următorul cuprins:

„5) temeiul prevăzut de art. 427 și argumentele privind temeinicia recursului.”.

13. Articolele 431-435 vor avea următorul cuprins:

„**Articolul 431.** Actele procedurale preparatorii ale instanței de recurs După primirea recursului, instanța:

1) desemnează un judecător raportor, care pregătește cauza spre judecare și stabilește data examinării admisibilității recursului;

2) verifică dacă recursul îndeplinește cerințele prevăzute la art.430. În cazul în care recursul nu îndeplinește aceste cerințe, judecătorul raportor îi oferă timp recurentului pentru înlăturarea neajunsurilor. Dacă recurentul nu înlătură neajunsurile în termen de 15 zile, cererea de recurs se consideră nedepusă;

3) expediază părților recursul considerat admisibil și întrebările la care ar trebui să răspundă, solicitând-le să depună, în termen de până la o lună, referința;

4) solicită dosarul de la instanța respectivă.

Articolul 432. Admisibilitatea recursului

(1) Instanța de recurs examinează admisibilitatea recursului declarat împotriva hotărârii instanței de apel, fără citarea părților, în baza materialelor din

dosar.

(2) Un complet din 3 judecători, prin încheiere, declară inadmisibil recursul dacă:

- 1) recursul nu este depus de persoana menționată în articolul 421;
- 2) recursul este tardiv;
- 3) recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.427;
- 4) recursul este vădit neîntemeiat;
- 5) problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței.

(3) Recursul declarat în temeiul prevăzut la art. 427 alin. (1) pct. 6) nu poate fi declarat inadmisibil în temeiul alin. (2) pct. 5).

(4) În decizia privind inadmisibilitatea recursului se menționează sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității. Aceasta se publică pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție și se comunică părților.

Articolul 433. Procedura judecării recursului

(1) Dacă este considerat admisibil, un complet din 3 judecători examinează recursul în fond. În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide prin vot unanim ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 5 judecători.

(2) Completul din 5 judecători poate decide prin vot unanim ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.

(3) Recursul se judecă fără citarea părților, cu excepția:

a) recursului considerat admisibil în care se invocă temeiul prevăzut la art.427 alin. (1) p. 2) și 6);

b) rejudecării cauzei, prevăzută la art. 435 alin. (1) lit. d).

(4) Completul poate decide organizarea ședinței publice și pentru examinarea concomitentă a altor recursuri. La ședința publică sunt citați procurorul și persoanele indicate la art. 421 ale căror interese sunt atinse prin recurs. Neprezentarea lor nu împiedică examinarea recursului.

(5) Președintele ședinței anunță cauza în care a fost declarat recurs, numele judecătorilor completului de judecată și verifică dacă există cereri de recuzare.

(6) Primul cuvânt i se oferă recurentului, apoi celorlalți participanți. Dacă între recursurile declarate se află și recursul procurorului, primul cuvânt îl are acesta. Luările de cuvânt nu pot depăși cadrul argumentelor recursului și a întrebărilor expediate părților, decât cu acordul completului.

(7) Președintele ședinței poate oferi dreptul la replică cu privire la chestiunile apărute în procesul dezbaterilor.

Articolul 434. Limitele judecării recursului

Judecând recursul, instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii atacate prin prisma temeiurilor din art. 427.

Articolul 435. Decizia instanței de recurs

(1) judecând recursul, instanța adoptă una din următoarele decizii:

- 1) respinge recursul, cu menținerea hotărârii atacate;
- 2) admite recursul, casează, parțial sau integral, hotărârea atacată și adoptă una din următoarele soluții:
 - a) menține hotărârea primei instanțe;
 - b) dispune achitarea persoanei sau încetarea procesului penal;
 - c) dispune rejudecarea de către instanța de apel, în cazul în care eroarea judiciară nu poate fi corectată în instanța de recurs;
 - d) rejudecă cauza și pronunță o nouă hotărâre.
- (2) Rejudecarea poate fi dispusă o singură dată.
- (3) judecând recursul, instanța soluționează și chestiunile prevăzute la art.416.

(4) Adoptarea deciziei și întocmirea acesteia se efectuează în conformitate cu prevederile art.417 și 418, care se aplică în mod corespunzător. Instanța de recurs se pronunță asupra tuturor motivelor esențiale invocate în recurs.

(5) Decizia instanței de recurs se pronunță integral. Decizia se consideră pronunțată din momentul plasării ei pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.

(6) Dacă recursul este admis în temeiul art. 427 alin. (1) p. 6), completul emite o încheiere interlocutorie, pe care o expediază inspecției judiciare.”.

14. Secțiunea 1 din capitolul V se abrogă.

15. Articolele 458-462 vor avea următorul cuprins:

„Articolul 458. Temeiurile de revizuire a procesului penal

(1) Hotărârile judecătorești irevocabile pot fi supuse revizuirii, atât cu privire la latura penală, cât și cu privire la latura civilă, la cererea persoanelor menționate în art. 460.

(2) Dacă hotărârea judecătorească se referă la mai multe persoane sau mai multe infracțiuni, revizuirea se poate cere pentru oricare dintre fapte sau dintre făptuitori.

(3) Revizuirea poate fi cerută în cazurile în care:

1) s-a constatat, prin sentință penală irevocabilă, comiterea unei infracțiuni în timpul urmăririi penale sau în legătură cu judecarea cauzei care creează suspiciuni privind corectitudinea soluției din hotărârea atacată;

2) s-au stabilit circumstanțe noi sau recent descoperite de care instanța nu a avut cunoștință la emiterea hotărârii și care, independent sau împreună cu circumstanțele stabilite anterior, ar dovedi că cel condamnat este nevinovat ori a săvârșit o infracțiune mai puțin gravă sau mai gravă decât cea pentru care a fost condamnat sau ar dovedi că cel achitat sau persoana cu privire la care s-a dispus încetarea procesului penal este vinovat/vinovată;

3) două sau mai multe hotărâri judecătorești irevocabile nu se pot concilia;

4) Curtea Constituțională a recunoscut drept neconstituțională prevederea

legii aplicată în cauza respectivă;

5) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a informat Guvernul Republicii Moldova despre depunerea unei cereri din care se deduce existența unui viciu fundamental în cadrul procedurii precedente, care ridică dubii temeinice privind corectitudinea soluției din hotărârea atacată;

6) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat, printr-o hotărâre, fie Guvernul Republicii Moldova a recunoscut, printr-o declarație, o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale care poate fi remediată, total sau parțial, prin casarea hotărârii atacate.

(4) Decesul condamnatului nu împiedică revizuirea procesului penal.

(5) Cererea de revizuire depusă repetat de către aceeași persoană în baza aceluiași motiv este inadmisibilă.

Articolul 459. Termenul de revizuire

(1) Revizuirea în temeiul art.458 alin.(3) p. 1)-4) a unei hotărâri de achitare, de încetare a procesului penal, precum de condamnare pentru motivul că pedeapsa este prea ușoară sau persoana trebuie condamnată pentru o infracțiune mai gravă, poate fi cerută în termen de un an de la data când au devenit cunoscute motivele sau circumstanțele care justifică depunerea cererii de revizuire.

(2) Revizuirea în favoarea condamnatului a unei hotărâri de condamnare, în temeiul art.458 alin.(3) p. 1)-4), nu este limitată în timp.

(3) Revizuirea în temeiul art. 458 alin. (3) p. 5) poate fi cerută oricând de la informarea Guvernului până la pronunțarea hotărârii definitive de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

(4) Revizuirea în temeiul art. 458 alin. (3) p. 6) poate fi cerută în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului.

Articolul 460. Depunerea cererii de revizuire

(1) Pot cere revizuirea:

1) oricare parte din proces, în limitele calității sale procesuale;

2) rudele apropiate, soțul sau soția condamnatului, chiar și după decesul acestuia;

3) Agentul guvernamental în cazurile prevăzute de art. 458 alin. (3) pct. 5) și 6).

(2) Cererea de revizuire este formulată în scris și trebuie să conțină temeiul de revizuire pe care se întemeiază, iar la cerere se anexează probele ce confirmă temeinicia ei.

(3) Cererea de revizuire se depune în instanța menționată în alin. (4).

(4) Cererile de revizuire menționate la art. 458 alin. (3) p. 1)-4) sunt de competența instanței de judecată care ultima s-a pronunțat asupra fondului cauzei. Cererile de revizuire depuse în temeiul art. 458 alin. (3) p. 5) și 6) sunt de competența Curții Supreme de Justiție.

Articolul 461. Procedura de examinare a cererii de revizuire

(1) Prevederile art. 431-434 se aplică în mod corespunzător examinării cererii de revizuire.

(2) În cazul organizării unei ședințe publice, dezbaterile sunt limitate la întrunirea condițiilor pentru admiterea cererii de revizuire. Neprezentarea părților nu împiedică examinarea cererii de revizuire.

Articolul 462. Hotărârea instanței de revizuire

(1) După ce examinează cererea de revizuire considerată admisibilă, instanța emite o încheiere privind:

- a) respingerea cererii de revizuire;
- b) admiterea cererii de revizuire, casarea hotărârii supuse revizuirii și reluarea examinării cauzei de către instanța competentă.

(2) Odată cu admiterea cererii de revizuire și reluarea examinării cauzei penale, instanța poate suspenda motivat, în tot sau în parte, executarea pedepsei, precum și aplica măsuri preventive.

(3) În cazul admiterii cererii de revizuire din cauza că există câteva hotărâri ce nu se pot concilia, cauzele în care aceste hotărâri au fost pronunțate se conexează pentru rejudecare în instanța care a pronunțat ultima din aceste hotărâri dacă sunt de același grad, sau în instanța de cel mai înalt grad, dacă instanțele sunt de grade diferite.

(4) Încheierea de admitere a cererii de revizuire se supune căilor de atac odată cu fondul, în condițiile legii. Încheierea de respingere a cererii de revizuire poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară, cu excepția încheierilor emise de Curtea Supremă de Justiție.”.

16. Articolele 463-465⁴ se abrogă.

Art. IV. – Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 285-294, art. 436), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 17 se abrogă.

2. Articolul 18 se completează alineatul (2¹) cu următorul cuprins:

„(2¹) Ședințele publice ale Curții Supreme de Justiție sunt înregistrate video, iar înregistrările video sunt disponibile pe pagina web oficială a curții.”.

3. La articolul 44 alineatul (3), cuvintele „Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție” se substituie cu cuvintele „Curtea Supremă de Justiție”.

4. La articolul 46, alineatul (3) va avea următorul cuprins:

„(3) Curtea Supremă de Justiție judecă recursurile în complete de 3, 5 sau 9 judecători.”.

5. La articolul 424 la alineatul (2), cuvintele „Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție” se substituie cu cuvintele „Curtea Supremă de Justiție”.

6. Articolului 430 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 430.** Persoanele în drept să declare recurs sunt în drept să declare recurs:

- a) părțile și alți participanți la proces;
- b) persoanele care nu au fost atrase în proces, dar care sunt lezate în drepturi prin hotărârea judecătorească”.

7. La articolul 431, alineatul (3) va avea următorul cuprins:

„(3) Recursul considerat admisibil se examinează într-un complet din 3, 5 sau 9 judecători ai Curții Supreme de Justiție.”.

8. Articolului 432 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 432.** Temeiurile recursului

(1) Recursul este admis dacă:

- a) interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;
- b) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;
- c) a fost admis neîntemeiat un apel introdus tardiv sau a fost respins ca fiind tardiv un apel depus în termen;
- d) hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces;
- e) hotărârea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor;
- f) instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

(2) Temeiurile menționate la alin. (1) lit. d)-f) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel sau dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel.

(3) Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, decât dacă se invocă temeiul din alin. (1) lit.

e) sau Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare.”.

9. Articolul 433:

alineatul unic devine alineatul (1);

litera a) va avea următorul cuprins:

„a) recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (1)”;
se completează cu literele e) și g) cu următorul cuprins:

„e) problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței;

g) recursul este vădit neîntemeiat.”

se completează cu alineatul (2), cu următorul cuprins:

„(2) Recursul declarat în temeiul art.432 alin. (1) lit. e) nu poate fi declarat inadmisibil în temeiul alin. (1) lit. e).”.

10. La articolul 437 alineatul (1), textul „trebuie să fie dactilografiată și” se exclude.

11. La articolul 438 alineatul (2), cuvintele „completul din 3 judecători emite” se substituie cu cuvintele „judecătorul raportor emite”, iar cuvintele „completul din 3 judecători” din ultima propoziție se substituie cu cuvintele

„judecătorul raportor”.

12. Articolul 439 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 439.** Actele procedurale preparatorii După primirea recursului, instanța:

a) desemnează un judecător raportor, care pregătește cauza spre judecare și stabilește data examinării admisibilității recursului;

b) verifică dacă recursul îndeplinește cerințele prevăzute la art.437.

c) expediază părților recursul considerat admisibil și întrebările la care ar trebui să răspundă, solicitând-le să depună, în termen de până la o lună, referința;

d) solicită dosarul de la instanța respectivă.”

13. Articolul 440 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 440.** Procedura examinării admisibilității recursului

(1) În cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători, printr-o încheiere irevocabilă adoptată în lipsa părților, declară recursul inadmisibil.

(2) Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție și se expediază părților.

(3) Dacă este considerat admisibil, completul examinează recursul în fond.

(4) În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide prin vot unanim, ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 5 judecători. Completul din 5 judecători poate decide prin vot unanim ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.”.

14. Articolul 441 se abrogă.

15. Articolele 442 și 444 vor avea următorul cuprins:

„Articolul 442. Limitele judecării recursului

(1) judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii contestate prin prisma temeiurilor prevăzute în art. 432. Instanța poate invoca, din oficiu, neatragera în proces a persoanelor, drepturile cărora sunt afectate prin hotărâre.

(2) În recurs nu pot fi administrate noi dovezi, cu excepția celor care dovedesc cheltuielile de judecată. Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, cu excepția cazului când se invocă temeinic art. 432 alin. (1) lit. e).

(3) Instanța de recurs este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor esențiale invocate în recurs.

Articolul 444. Procedura judecării recursului

Recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 432 alin. (1) lit. b) și e). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.”.

16. Articolul 445:

la alineatul (1), litera c¹) va avea următorul cuprins:

„c¹) să admită recursul și să caseze integral decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, trimițând cauza spre rejudecare în prima instanță, în cazul în care a constatat neatragera în proces a persoanelor drepturile cărora sunt afectate prin hotărâre;”;

se completează cu alineatul (1¹) cu următorul cuprins:

„(1¹) Dacă recursul este admis în temeiul art. 432 alin. (1) lit. e), completul emite o încheiere interlocutorie, pe care o expediază inspecției judiciare”.

Art. V. – În capitolul I secțiunea a III-a punctul 1 din anexa la Legea nr.155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 164–165, art. 480), cu modificările ulterioare, la poziția A03 se modifică după cum urmează:

coloana a doua, cuvintele „Șef/ șef adjunct al secretariatului Curții Supreme de Justiție” se substituie cu cuvintele „Secretar general/secretar general adjunct al Curții Supreme de Justiție”;

coloana a treia se completează cu cuvintele „- conduce activitatea grefei, după caz”.

Art. VI. – Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018 (publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 309-320, art. 466), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 191:

la alineatul (3), cuvintele „hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii, ale Consiliului Superior al Procurorilor,” se exclud;

alineatul (5) va avea următorul cuprins:

„(5) Curtea Supremă de Justiție soluționează:

a) în primă instanță, prin hotărâri irevocabile, acțiunile în contencios administrativ privind contestarea hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii și a Consiliului Superior al Procurorilor;

b) cererile de recurs împotriva hotărârilor, deciziilor și încheierilor Curții de apel.”;

2. La articolul 192 alineatul (1), cuvintele „și la Curtea Supremă de Justiție” și „și/sau colegii specializate” se exclud.

3. Articolul 193:

alineatul (3) va avea următorul cuprins:

„(3) Curtea Supremă de Justiție examinează acțiunile în contencios administrativ și cererile de recurs în complete din 3 judecători.”;

se completează cu alineatul (3¹), cu următorul cuprins:

„(3¹) În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide, prin vot unanim, ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 5 judecători. Completul din 5 judecători poate decide, prin vot unanim, ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.”.

4. Se completează cu articolul 245¹, cu următorul cuprins:

„Articolul 245¹. Temeiurile recursului

(1) Recursul este admis dacă:

a) interpretarea legii din hotărârea sau decizia contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;

b) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;

c) hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces;

d) hotărârea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor;

e) a fost admis mod neîntemeiat un apel introdus tardiv;

f) instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

(2) Temeiurile menționate la alin.(1) lit. c) și d) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel sau dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel.

(3) Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este

obligatorie pentru instanța de recurs, decât dacă se invocă temeiul din alin. (1) lit.

d) sau Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare.”.

5. Articolul 246:

la alineatul (1), propoziția „Dacă este inadmisibil, recursul se declară ca atare printr-o încheiere.” se substituie cu următoarele propoziții: „Dacă recursul este inadmisibil, completul din 3 judecători, adoptă o încheiere irevocabilă. Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție și se comunică părților.”;

alineatul (2):

se completează cu litera a¹), cu următorul cuprins:

„a¹) recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.245¹.”; se completează cu literele g) și f), cu următorul cuprins:

„g) problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței;

f) recursul este vădit neîntemeiat”;

se completează cu alineatul (3) cu următorul cuprins:

„(3) Recursul declarat în temeiul art. 245¹ alin. (1) lit. d) nu poate fi declarat inadmisibil în temeiul alin. (1) lit. g).”.

6. Articolul 247, va avea următorul cuprins:

„**Articolul 247.** Procedura de judecare a recursului

Recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. art. 245¹ alin. (1) lit. b) și d). Completul poate decide și în alte cauze cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.”.

7. La articolul 248, alineatele (1) și (2) vor avea următorul cuprins:

„(1) În urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii:

a) respinge recursul și menține hotărârea și/sau decizia;

b) admite recursul, casează integral sau parțial hotărârea și/sau decizia și adoptă o nouă decizie;

c) admite recursul și modifică hotărârea și/sau decizia;

d) admite recursul, casează integral decizia instanței de apel și trimite cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

(2) Dacă recursul este admis în temeiul art. 245¹ alin. (1) lit. d), completul

emite o încheiere interlocutorie, pe care o expediază inspecției judiciare.”.

Art. VII. – Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 441–447, art. 715), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. În anexa nr. 3 tabelul 2 compartimentul „Aparatul Procuraturii Generale și procuraturilor specializate, Aparatul Consiliului Superior al Procurorilor, Secretariatul Curții Constituționale, Secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii, Secretariatul Curții Supreme de Justiție”:

la „codul funcției A2003” denumirea funcției se completează cu sintagma „/Secretar general”;

la „codul funcției „A2006” denumirea funcției se completează cu sintagma „/secretar general adjunct”.

2. Anexa nr. 4 tabelul 1 compartimentul „Curtea Supremă de Justiție” va avea următorul cuprins:

„Curtea Supremă de Justiție			
B1003	Președinte	127	13,94
B1006	Vicepreședinte	126	13,09
B1022	Judecător	121	12,29”.

Art. VIII. – La articolul 10 din Legea nr. 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 117–118, art. 190), cu modificările ulterioare se modifică cum urmează:

alineatul (3) se completează cu următoarea propoziție: „Jurisconsultul exercită funcția de secretar general al Curții.”;

la alineatul (4), după cuvintele „secretarul general” se introduce cuvântul „adjunct”.

Art. IX. – Dispoziții finale și tranzitorii

(1) Prezenta lege intră în vigoare la 1 septembrie 2023, cu excepția art. I, art. II, art. V, art. VII și a modificărilor de la art. 437 alin. (1) din Codul de procedură civilă care intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial.

(2) Cauzele de contencios administrativ transmise spre examinare la curțile de apel pentru care la data intrării în vigoare a prezentei legi, a fost stabilită data ședinței de judecată continuă să fie examinate de acestea chiar dacă după intrarea în vigoare a prezentei legi cauzele respective sunt de competența Curții Supreme de Justiție.

(3) Recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

(4) Termenul de declarare a recursului împotriva deciziilor pronunțate de

curțile de apel în cauzele penale pronunțate până la intrarea în vigoare a prezentei legi este de 2 luni de la data comunicării deciziei integrale.

Președintele Parlamentului

NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul Legii cu privire la modificarea unor acte normative
(modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție)

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul Legii cu privire la modificarea unor acte normative a fost elaborat de Ministerul Justiției.

La elaborarea proiectului de lege a contribuit Grupul de lucru pentru elaborarea Conceptului de reformare a Curții Supreme de Justiție și a proiectului legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție, constituit prin Ordinul ministrului justiției nr. 190 din 25 iulie 2022. Din Grupul de lucru fac parte reprezentanți ai CSJ, CSM, curților de apel, Judecătoriei Chișinău, CSP, Uniunii Avocaților din Moldova, Comisiei juridice, numiri și imunități, Parlament, A.O. „Centrul de Resurse Juridice din Moldova” ș.a.

Grupul de lucru s-a întrunit în mai multe ședințe și au formulat, inclusiv, în scris propuneri pentru îmbunătățirea Conceptului de reformă și a proiectului de act normativ.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Prezentul proiect face parte din setul de proiecte de acte normative ce au drept scop reformarea Curții Supreme de Justiție. Acesta a fost elaborat în scopul sincronizării cadrului normativ cu prevederile *noii Legi nr. 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție*, în special cu cele ce se referă la competența Curții Supreme de Justiție (în continuare - CSJ) și organizarea internă a CSJ.

Obiectivul de bază al acestui proiect constă în crearea unui cadru normativ coerent prin excluderea oricăror neconcordanțe dintre normele *noii Legi* cu privire la CSJ și alte prevederi legale ce reglementează domeniul sistemului judecătoresc.

Urmare a promovării proiectului menționat supra, CSJ va avea competențe mai restrânse și nu va acționa ca o a doua instanță de apel, cum este în prezent. Aceasta va avea drept efect reducerea numărului hotărârilor emise de CSJ, accentul fiind pus pe ordonarea modului de interpretare și aplicare a legii în sistemul de justiție. De asemenea, va fi debirocratizată procedura de examinare a dosarelor.

Menționăm că reforma CSJ este una vitală în contextul angajamentului asumat de către actualul Guvern privind resetarea sistemului judecătoresc, dar și în contextul statutului de stat candidat în procesul de aderare la Uniunea Europeană și, respectiv, îndeplinirea condiționalităților pe sectorul justiției.

Reamintim că reformarea CSJ a fost trasată ca obiectiv în următoarele documente de politici, care în egală măsură pot fi raportate și la prezentul proiect de lege:

- acțiunea 3.4.1. „Reformarea Curții Supreme de Justiție, micșorarea numărului de judecători, revizuirea competențelor și transformarea Curții Supreme de Justiție într-o instanță de casație care ar asigura uniformizarea practicii judiciare” din *Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022*, aprobat prin *Hotărârea Guvernului nr. 235/2021*;
- obiectivul 1.2.2, acțiunea „a) Elaborarea cadrului normativ cu privire la evaluarea extraordinară (externă) a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția” din *Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025*, aprobată prin *Legea nr. 211/2021*;
- obiectivul 2.2.2. „Perfecționarea și dezvoltarea mecanismelor de asigurare a practicii judiciare uniforme” din *Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025*, aprobată prin *Legea nr. 211/2021*.

Proiectul are drept **scop** crearea fundamentului necesar pentru transformarea CSJ într-o instanță de casație, rolul de bază al căreia va consta în uniformizarea practicii judiciare.

Finalitățile urmărite de promovarea prezentului proiect de lege sunt:

- 1) sporirea calității actului de justiție;
- 2) revizuirea competențelor CSJ și transformarea acesteia într-o instanță de casație care ar asigura uniformizarea calitativă a practicii judiciare;
- 3) modificarea temeiurilor de declarare a recursului în procedura penală, civilă și administrativă;
- 4) modificarea criteriilor de apreciere a admisibilității cererilor de recurs;
- 5) reducerea volumului de muncă a judecătorilor CSJ;
- 6) consolidarea instituțională a CSJ, inclusiv instituirea funcției de Jurisconsult, responsabil de domeniul unificării practicii judiciare;
- 7) revizuirea modului de salarizare a judecătorilor CSJ potrivit componenței propuse prin noua Lege CSJ;
- 8) reglementarea modului de examinare a litigiilor referite instanței supreme până la intrarea în vigoare a modificărilor propuse.

Subliniem că modificările propuse prin prezentul proiect sunt în conexiune directă cu prevederile formulate în Legea nr. 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție, care a fost recent adoptată de Parlament.

În context, reamintim că, pe lângă faptul că rolul principal al CSJ va fi de a asigura interpretarea și aplicarea uniformă a legislației în sistemul de justiție, curtea va avea următoarele atribuții:

- examinarea în calitate de primă instanță a categoriilor de cauze stabilite de lege;
- examinarea în calitate de instanță de recurs a cauzelor de importanță socială și juridică, precum și asupra celor care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului;
- examinarea cererilor de revizuire în cazurile stabilite de lege, inclusiv soluționarea cererilor de revizuire a cauzelor în urma pronunțării unei hotărâri de condamnare a Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului sau în urma reglementării pe cale amiabilă a unei cauze aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului;
- ridicarea excepției de neconstituționalitate a actelor normative care urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze concrete;
- solicitarea emiterii avizelor consultative de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului;
- soluționarea, în cazurile prevăzute de lege, a altor tipuri de cereri și probleme juridice.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Pin prezentul proiect de lege se propun modificări la următoarele acte normative:

- Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească;
- Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului;
- Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003 (în continuare - CPP);
- Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003 (în continuare - CPC);
- Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018 (în continuare - CA);
- Legea nr. 155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice;
- Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar.

Necesitatea operării modificărilor în actele normative menționate derivă din modificările introduse prin noua lege cu privire la CSJ, care va constitui principalul act ce reglementează organizarea și funcționarea CSJ. Adicional, activitatea și organizarea CSJ va fi reglementată și de alte legi, cum ar fi: codurile de procedură, Legea cu privire la statutul judecătorului sau Legea

cu privire la organizarea judecătorească. În cele ce urmează, vor fi descrise raționamentele ce au condiționat intervenția în legislația conexasă.

A. MODIFICAREA LEGII NR. 514/1995 PRIVIND ORGANIZAREA JUDECĂTOREASCĂ

Noua lege cu privire la CSJ prevede micșorarea numărului de judecători de la 33 la 20. În acest context, se propune excluderea din **art. 21** a mențiunii cu privire la numărul-limită de judecători în CSJ, or Legea cu privire la organizarea judecătorească stabilește numărul total de judecători în sistemul judecătoresc (504 posturi de judecător), iar noua Lege a CSJ va face referire la numărul judecătorilor din respectiva instanță judecătorească. Modificarea se justifică și prin faptul că legea nu face referire nici la numărul de judecători din cadrul curților de apel.

Expunerea **art. 43** într-o redacție nouă este necesară în contextul modificării competențelor CSJ, cu plasarea accentului pe interpretarea și aplicarea uniformă a legii de către instanțele judecătorești.

B. MODIFICAREA LEGII NR. 544/1995 CU PRIVIRE LA STATUTUL JUDECĂTORULUI

Potrivit Legii nr. 64/2023, numirea judecătorilor CSJ se va face la propunerea CSM de către Președintele țării, așa cum prevede și Constituția. Președintele va putea respinge candidatul motivat în prezența unor *circumstanțe care confirmă incompatibilitatea cu funcția de judecător*. CSM poate depăși acest refuz dacă pentru hotărâre votează cel puțin 2/3 din membrii Consiliului aflați în exercițiul funcției.

În contextul dat, este necesară modificarea **art. 11 alin. (3)** din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, pentru a substitui „probele incontestabile” cu „circumstanțe care confirmă incompatibilitatea candidatului la funcția de judecător”. Raționamentul acestei modificări rezidă în faptul că Președintele țării nu dispune de „probe incontestabile”. Or, noțiunea de „probă” este specifică unui proces judiciar, cu reguli concrete de acumulare și administrare a acestora. Indiferent de acest fapt, soluția Președintelui Republicii Moldova trebuie să fie argumentată.

C. MODIFICAREA LEGISLAȚIEI PROCESUALE

I. Competența CSJ

Potrivit art. 3 al Legii nr. 64/2023, care recent a fost adoptată de Parlament, instanța supremă are următoarea competență:

- „a) examinează, în calitate de primă instanță, categoriile de cauze stabilite de lege;
- b) examinează, în calitate de instanță de recurs, cauzele de importanță socială și juridică, precum și cele care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului;
- c) examinează cererile de revizuire în cazurile stabilite de lege;
- d) ridică excepții de neconstituționalitate a actelor normative care urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze concrete;
- e) soluționează alte tipuri de cereri și probleme juridice prevăzute de lege.”

Urmare a revizuirii competențelor CSJ, este necesară intervenirea în articolele corespunzătoare din codurile de procedură pentru a stabili expres și a detalia atribuțiile CSJ.

Astfel, în *materia procesual-penală* se propune expunerea în redacție nouă a **art. 39 din CPP**. Subliniem că unele din competențele CSJ care actualmente sunt prevăzute în acest articol, în special cele privind unificarea practicii judiciare au fost transferate în noua lege cu privire la CSJ. În consecință, menținerea acestora în articolul menționat nu este oportună.

Referitor la competențele CSJ în *materia procesual-civilă*, menționăm că **art. 34 din CPC** (care reglementa anterior competențele CSJ) a fost abrogat prin Legea nr. 244/2006 și o intervenție din acest aspect nu este necesară.

În *procedura administrativă* se propune CSJ să examineze în calitate de primă instanță

contestațiile împotriva hotărârilor CSM și celor ale Consiliului Superior al Procurorilor (în continuare - CSP). Soluția pe aceste litigii va fi irevocabilă.

Subliniem că o asemenea practică a existat anterior. Revenirea la aceasta derivă din faptul că reglementarea actuală a modului de contestare a hotărârilor CSM și CSP în curtea de apel s-a dovedit a fi una prea complicată și are drept efect tergiversarea procedurilor. Acest fapt a fost remarcat îndeosebi în cadrul procedurilor disciplinare.

Subliniem că modificarea propusă la **art. 191 din CA** nu va constitui o încălcare a dreptului la un proces echitabil, consacrat de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (în continuare – CEDO), deoarece Convenția stabilește doar pentru procedurile penale obligativitatea existenței unui dublu grad de jurisdicție. Drept urmare, CEDO nu impune obligativitatea asigurării de către state a dreptului de a contesta o hotărâre judecătorească emisă în cadrul unor proceduri administrative, disciplinare sau civile. Art. 7 alin. (2) din Protocolul 7 CEDO prevede că pentru procesul penal „[...] se poate face excepție de la dreptul la două grade de jurisdicție în cazul în care cauza a fost judecată în primă instanță de cea mai înaltă jurisdicție [...]”. Astfel, putem afirma că această excepție aplicabilă procesului penal, care se consideră a fi unul mult mai riguros ar putea fi replicată și procedurii administrative care, prin impactul său, este mult mai simplu.

II. Temeiurile de declarare a recursului

Conform noii legi cu privire la CSJ, curtea în calitate de instanță de recurs, va examina cauzele de importanță socială și juridică.

Criteriile privind aprecierea importanței litigiului referit justiției și gravității încălcărilor urmează a fi reflectate în legislația procesuală. Astfel, se propune modificarea legislației procesuale în partea ce se referă la temeiurile de declarare a recursului, inclusiv pentru a îngusta temeiurile respective.

Această schimbare îi va permite CSJ să se concentreze pe examinarea în fond a unui număr limitat de cauze - de circa 3 ori mai puțin decât în prezent și de a reține spre examinare doar acele litigii în care se disting probleme de drept, devenind astfel o veritabilă instanță de casare.

a) Intervenția în **legislația procesual-penală** și, în special, în **art. 427 din CPP** are ca scop expunerea în redacție nouă a temeiurilor de depunere a recursului, după cum urmează:

- 1) interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a CSJ – Menționăm faptul că inițial, pe parcursul unei anumite perioade de la adoptarea prezentei legi, va fi puțin posibilă invocarea și aplicarea acestui temei. Or, încă nu putem vorbi despre „jurisprudență uniformă” a CSJ. Acest temei va deveni pe deplin aplicabil după ce CSJ își va reexamina practica controversată, creată până în prezent.
- 2) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție – Având în vedere rolul primordial al CSJ de unificare a practicii judiciare și ținând cont de evoluțiile sociale, economice care pot determina modificarea raporturilor juridice este imperios a atribui CSJ dreptul de a reține spre examinare acele recursuri, care vor genera soluții ce pot determina schimbarea sau consolidarea jurisprudenței Curții. Chiar și jurisprudența constantă se poate schimba în funcție de evoluția cadrului legislativ și schimbările intervenite în relațiile sociale.
În jurisprudența sa, Curtea Europeană a statuat că nu există un drept la o jurisprudență constantă, astfel încât schimbarea jurisprudenței impusă de o abordare dinamică și progresivă este admisibilă și nu încalcă principiul securității juridice (Unedic c. Franței, 2008, § 74; Legrand c. Franței, 2011), dacă sunt întrunite două condiții: noua abordare să fie consecventă la nivelul acelei jurisdicții și instanța care a decis schimbarea interpretării să motiveze detaliat considerentele pentru care a decis astfel (Atanasovski c. Macedoniei, 2010, § 38) [§114].
- 3) a fost admis neîntemeiat un apel introdus tardiv sau a fost respins ca fiind tardiv un apel depus în termen; – În prezent acest temei este prevăzut la art. 427 alin. (1) pct. 7) din CPP. Admiterea unui apel peste termen constituie o încălcare a dreptului la judecarea

cauzei în termen rezonabil, garantat de articolul 6 § 1 CEDO. Deci, este strict necesară menținerea acestui temei. Din aceleași motive propunem și completarea cu un temei complementar, atunci când apelul este depus peste termen, partea a solicitat repunerea în termen, însă instanța din motive neclare și neîntemeiate a refuzat examinarea cererii de apel.

- 4) există o cauză care înlătură răspunderea penală, sau temei care exclude urmărirea penală sau determină încetarea urmăririi penale – Actualmente, la art. 427 sunt enumerate limitativ unele din cauzele care înlătură răspunderea penală și constituie temei de declarare a recursului. Prin redacția propusă se urmărește extinderea posibilității declarării recursului.
- 5) a fost aplicată o pedeapsă în alte limite decât cele prevăzute de lege; – Judecătorul dispune de dreptul discreționar la stabilirea pedepsei penale doar în temeiul și limitele legii. Hotărîrea instanței prin care au fost admise astfel de erori va constitui obiectul declarării recursului. Aici se va avea în vedere atât neconsiderarea limitei minime cât și a celei maxime stabilit de lege.
- 6) hotărîrea este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor – utilizarea noțiunii de „hotărîre arbitrară” derivă din practica CtEDO, fiind utilizată pentru a defini situația în care judecătorii nu aduc nici o motivare pentru deciziile/hotărîrile luate, sau cînd acestea sunt bazate pe greșeli evidente de fapt sau de drept comise de judecători.¹ În esență, la categoria hotărîrilor arbitrare ar putea fi atribuite și cele pronunțate cu bună știință contrar legii (în contextul art. 307 Cod penal). Caracterul echitabil al procedurii este evaluat în lumina întregii proceduri, în special a modului în care au fost administrate și apreciate probele astfel încât să se asigure că mijloacele de probă au fost prezentate și apreciate astfel încât să garanteze un proces echitabil. Instanța este obligată să efectueze o examinare efectivă a probelor propuse de ambele părți, și, atunci cînd se invocă caracterul nelegal al hotărîrii prin prisma aprecierii nerezonabile a probelor, instanța de recurs va fi obligată să supună unei noi examinări și aprecieri probatoriul administrat în cauză pentru a verifica caracterul nerezonabil de apreciere a probelor, precum și caracterul arbitrar al hotărîrii contestate.
- 7) instanța nu a fost compusă potrivit legii. – acest temei de recurs nu constituie o noutate pentru legislația națională, fiind în vigoare.

Referitor la limitele judecării recursului în procedura penală, se propune modificarea **art. 424 alin. (2) din CPP**, pentru a indica expres că CSJ judecă recursul doar în limita temeiurilor invocate în recurs.

Intervenția în **art. 430 p. 5) din CPP** are drept scop expunerea conținutului punctului respectiv într-o manieră mai clară. Astfel, cererea de recurs trebuie să conțină expres unul din temeiurile enumerate la art. 427 CPP și argumentele privind temeinicia recursului.

¹ Exemple din procedura civilă: Respingerea fără o motivare clară a unui recurs într-o cauză civilă și menținerea unei decizii care era în mod clar contrară circumstanțelor cauzei, chiar dacă recurentul indica expres asupra acestei contradicții (Dulaurans v. France, 2000, § 38); Refuzul judecătorilor, fără vreun motiv, de a anula ordinul de eliberare din funcție, care era bazat pe un raport de evaluare a performanțelor anulat anterior de aceeași judecători (Tel v. Turkey, 2017); Anularea de către instanța de recurs a deciziei instanței de fond (prin care au fost acordate compensații prevăzute de legislația muncii) fără a explica în vreun fel acest lucru și fără a face referire la lege, care prevedea aceste compensații (Anđelković v. Serbia, 2013; Lazarević v. Bosnia and Herzegovina, 2020).

Exemple din procedura penală: Condamnarea în baza recunoașterii vinovăției la faza urmăririi penale, fără a se pronunța asupra numeroaselor încălcări grave ale legii și a altor aspecte fundamentate, inclusiv a alibiului (Grădinar v. Moldova, 2008; Vetrenko v. Moldova, 2010); Acuzarea penală și arestarea pentru încercarea de a executa o hotărîre judecătorească irevocabilă și executorie a CSJ, pe motiv că reclamantul trebuia să înțeleagă că hotărîrea este ilegală (Oferta Plus SRL v. Moldova, 2006); Condamnarea pentru încheierea cu bună credință a unui contract civil (Navalnyy and Ofitserov v. Russia, 2016); Condamnare în apel (după achitare în prima instanță) a unui avocat pentru raportarea unui caz de corupție în care a fost implicat, fără a examina dacă acest comportament este exonerat de răspundere conform legii (Paixão Moreira Sá Fernandes v. Portugal, 2020).

Redacția propusă la **art. 422** oferă certitudine și claritate cu referire la termenul pentru declararea recursului și în special cu referire la momentul curgerii acestui termen – de la data comunicării deciziei integrale.

Or, practica arată că instanțele de judecată, în special instanțele de apel, pronunță dispozitivul deciziei, iar motivarea / decizia motivată se emite ulterior peste 1 – 2 luni de la data pronunțării dispozitivului deciziei. Corespunzător, și în primul caz și în cel de-al doilea instanța pronunță decizia adoptată pe caz, ceea ce nu permite determinarea clară a momentului începerii curgerii termenului de recurs.

Per a contrario, redacția propusă prin proiect oferă mai multă previzibilitate și claritate cu referire la momentul curgerii termenului de recurs.

b) La **procedura civilă**, pentru modificarea temeiurilor de declarare a recursului, se propune expunerea în redacție nouă a **art. 432 din CPC**. Astfel, se propun 6 temeiuri pentru depunerea unei cereri de recurs:

a) interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;

b) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;

c) a fost admis mod neîntemeiat un apel introdus tardiv sau a fost respins ca fiind tardiv un apel depus în termen;

d) hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces;

e) hotărârea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor;

f) instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

Expunerea în redacție nouă a **art. 442 din CPC** are drept scop detalierea regulilor referitoare la limitele judecării recursului. Se propune stabilirea unei excepții de la regula generală, potrivit căreia în recurs nu pot fi administrate dovezi noi – în situația în care se prezintă probe noi referitor la cheltuielile de judecată. De asemenea, pentru situația în care drept temei de declarare a recursului a servit faptul că „hotărârea atacată este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor” instanța de recurs nu va fi ținută de aprecierea probelor făcută anterior de instanța ierarhic inferioară.

c) La **procedura administrativă**, se propune completarea CA cu un articol nou – **art. 245¹**, care va reglementa temeiurile de declarare a recursului în procedura administrativă. Menționăm că conținutul articolului respectiv este similară redacției propuse pentru **art. 432 CPC**.

III. Criteriile de admisibilitate a cererii de recurs

Urmare a revizuirii criteriilor de apreciere a admisibilității cererii de recurs, este necesară expunerea în redacție nouă a **art. 432 din CPP**. S-a considerat necesar de a stabili la alineatul (3) o excepție pentru recursul declarat în cazul în care „hotărârea este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor”. În acest caz, nu se vor aplica temeiurile de inadmisibilitate stabilite la alin. (2) p. 5) din articolul respectiv. Determinarea preliminară a caracterului „vădit neîntemeiat” al cererii de recurs nu presupune intrarea în fondul cauzei. În practica largă a instanțelor naționale, dar și din practica CEDO, este considerată „vădit neîntemeiată” orice cerere care, în urma unei examinări preliminare a conținutului său material, nu indică nicio încălcare a drepturilor garantate de Convenție, astfel încât aceasta să poată fi declarată inadmisibilă de la început fără a trece la stadiul formal al examinării fondului cauzei (care duce în mod normal la pronunțarea unei hotărâri). A se vedea Ghidul practic cu privire la condițiile de admisibilitate. Pct. 5) de la alin. (2) **art. 432** derivă din noua competență a CSJ de a examina în calitate de instanță de recurs, cauzele de importanță socială și juridică. Astfel, în

cazul în care „problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței”, cererea de recurs va fi declarată inadmisibilă. Excepție de la această regulă va fi doar pentru cazul în care hotărârea sau decizia instanței ierarhic inferioare este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor.

Nu în ultimul rând, ținem să precizăm că nu vom mai fi în prezența procedurii de emitere a unui act de declarare a recursului depus, ca fiind unul admisibil. Din contra, odată cu modificările propuse se instituie regula că toate recursurile depuse sunt considerate admisibile cu excepția celor declarate inadmisibile de un complet format din 3 judecători, prin vot unanim. În acest sens, textul de lege utilizează noțiunea de „considerat admisibil” în locul celei din prezent „declarat admisibil”. Prin urmare se propune modificarea art. 432 din CPP și art. 440 CPC.

Referitor la admisibilitatea cererii de recurs *în procedura civilă*, se propune modificarea **art. 433 din CPC**. Modificarea **lit. a)** este una de ordin tehnic. Or, ca urmare a expunerii art. 342 din CPC în redacție nouă, a devenit necesară ajustarea acestei litere.

Completarea art. 433 din CPC cu o nouă **lit. e)** derivă din noua competență a CSJ de a examina în calitate de instanță de recurs, cauzele de importanță socială și juridică. Astfel, în cazul în care „problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței, cererea de recurs va fi declarată inadmisibilă. Excepție de la această regulă va fi doar pentru cazul în care hotărârea sau decizia instanței ierarhic inferioare este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor. Această excepție este reflectată la **alin. (2)**, fiind similară celei din procedura penală pentru situația în care temeiul declarării recursului rezidă într-o hotărâre arbitrală.

În mod analogic modificărilor pentru procedura civilă, se propun și modificări pentru *procedura administrativă*, pentru **art. 246 din CA**.

IV. Procedura de judecare a recursului

Proiectul noii legi cu privire la CSJ nu obligă curtea să creeze colegii specializate. Acest lucru este menit să ofere o flexibilitate mai mare pentru CSJ. Astfel, pentru a exclude din legislația procesuală referințele la actualele colegii ale CSJ, sunt propuse următoarele modificări:

- în **CPP**: art. 30 alin. (6), art. 33 alin. (3), art. 428, art. 434;
- în **CPC**: art. 44 alin. (3), art. 424 (2);
- în **CA**: art. 192 alin. (1).

Precizăm că proiectul nu are drept scop renunțarea la specializarea judecătorilor. Modalitatea propusă constă în crearea completelor specializate și nu a colegiilor specializate. Excluderea textelor respective nu afectează principiul specializării judecătorilor în cadrul Curții Supreme de Justiție. Această intervenție este în acord cu prevederile art. 5 alin. (2) și art. 8 alin. (7) din Legea CSJ, care determină modul de numire a vicepreședintelui CSJ.

Procedura penală:

Referitor la termenul de declarare a recursului, se propune modificarea acestuia pentru procesul penal. Prin modificarea **art. 422 din CPP** va fi prelungit termenul de declarare a recursului, de la 30 zile la 2 luni, fiind modificat și momentul începerii curgerii termenului respectiv, adică acesta va curge de la data comunicării deciziei integrale (în prezent acesta curge de la data pronunțării deciziei).

Referitor la procedura propriu-zisă de judecare a recursului în procesul penal, împotriva hotărârilor instanțelor de apel, evidențiem următoarele modificări:

- Expunerea în redacție nouă a **art. 431 din CPP**. Se propune ca restituirea cererii în cazul

în care aceasta nu va corespunde cerințelor stabilite de lege să fie făcută de judecătorul raportor, nu de președintele/vicepreședintele colegiului penal. Termenul acordat recurentului pentru înlăturarea neajunsurilor din cerere a fost redus de la 30 la 15 zile. În scopul simplificării și accelerării examinării recursului s-a renunțat la raportul care în prezent se întocmește în procesul de pregătire a cauzei spre judecare și, respectiv la termenul de 3 luni stabilit actualmente pentru întocmirea raportului respectiv.

Expunerea în redacție nouă a **art. 433 din CPP. CSJ** va judeca recursurile împotriva hotărârilor instanței de apel și revizuirile în complete formate din 3, 5 sau 9 judecători. Numărul de judecători în complete se va stabili în funcție de complexitatea dosarului și de importanța cazului respectiv pentru uniformizarea practicii judecătorești. Conform regulii generale, recursul se va judeca, ca și în prezent, fără citarea părților. Cu toate acestea, alin. (3) va stabili 2 excepții în care instanța supremă va examina recursul în ședință publică: recursul în care se invocă o hotărâre arbitrară sau bazată în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor și în cazul rejudecării cauzei în fond cu pronunțarea unei noi hotărâri. Nu există un model standard care ar impune examinarea recursurilor în fond de un anumit număr de judecători care nu poate fi schimbat. Respectiv, nu există o obligație a statului să păstreze numărul de 5 judecători în cadrul completelor, aceasta nefiind o dogmă. Mai mult, având în vedere scopul reformei Curții Supreme de Justiție, având în vedere că odată cu intrarea în vigoare a proiectelor de lege cu referire la această reformă, Curtea Supremă de Justiție va avea în competență doar examinarea cauzelor de o importanță socială sau juridică majoră, examinarea recursurilor în fond incomplete de 3 judecători, iar atunci când se învederează necesitatea uniformizării practicii și incomplete de 5 sau 9 judecători, este justificată și judicioasă.

- Expunerea în redacție nouă a **art. 435 din CPP**. Au fost reexamine soluțiile adoptate de CSJ urmare a judecării recursului, a fost inclusă obligația instanței de a se pronunța asupra tuturor motivelor esențiale invocate în recurs. De asemenea, s-a prevăzut expres că decizia instanței de recurs trebuie pronunțată integral. Aceste ultime aspecte țin de sporirea calității actului justiției prin conținutul actului de dispoziție a instanței supreme, or potrivit principiului de la Bangalore „*Justiția nu doar trebuie făcută, trebuie să se și vadă că s-a făcut justiție.*” Asume pentru a fi percepută efectuarea justiției, decizia instanței trebuie să fie pronunțată integral și să conțină justificarea motivelor ce au condus la soluția adoptată prin decizie. În practica constantă a CEDO a fost reliefat că un principiu legat de buna administrare a justiției se referă la motivarea suficientă a motivelor unei hotărâri judecătorești, scopul motivării fiind demonstrarea părților că au fost ascultate și au fost auzite. Pe de altă parte pronunțarea deciziei motivate asigură respectarea principiului publicității consacrat în articolul 6 din Convenție. Or, publicitatea procedurii judiciare protejează justițiabilii împotriva justiției secrete, iar prin sintagma „hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public” de la art. 6 paragraful 1 din Convenție, implică citirea publică a hotărârii de către instanță, caracterul public al hotărârii referindu-se în egală măsură nu doar asupra soluției finale, dar și asupra motivelor care au convins instanța să adopte această soluție.

Procedura civilă:

Similar procedurii penale, se propune modificarea și pentru procedura civilă a modalității de judecare a recursurilor. Astfel, recursul în procedura civilă va fi examinat în complete formate din 3, 5 sau 9 judecători. În acest sens, se propune expunerea în redacție nouă a **art. 46 alin. (3) din CPC și modificarea art. 431 alin. (3) din CPC**.

Modificarea **art. 430 CPC** are drept scop extinderea cercului de subiecți care au dreptul de a declara recurs. În acest sens se propune că dreptul de sesizare să îl dispună a) părțile și alți participanți la proces; și b) persoanele care nu au fost atrase în proces, dar care sînt lezate în drepturi prin hotărîrea judecătorească;” Redacția art. 430 Cod de procedură civilă propusă prin acest proiect nu deschide posibilitatea terțelor persoane de a declara recurs într-o cauză care s-a

soluționat între părțile litigante, decât dacă această terță persoană va putea face dovada existenței unui interes legitim de a contesta hotărârea judecătorească.

Interesul legitim urmează a fi justificat prin calitatea procesuală și / sau prin dreptul afectat urmare a pronunțării hotărârii contestate.

Prevederea de la art. 430 Cod de procedură civilă nu contravine prevederilor art. 56 Cod de procedură civilă.

În prezent, dacă există un temei de restituire, încheierea corespunzătoare trebuie emisă și semnată de completul din 3 judecători. Pentru simplificarea procedurii de restituire a cererii de recurs, se propune modificarea **art. 438 alin. (2) CPC**, încât încheierea de restituire să fie semnată doar de judecătorul raportor. De asemenea, se propune renunțarea la „raportul verbal” al judecătorului raportor față de completul de judecată care examinează admisibilitatea cererii de recurs. Un raport verbal nu are nici o relevanță, în special atunci când se face referire la soluționarea colegială a problemelor așa cum determină art. 48 din Cod de procedură civilă.

Statutul de judecător raportor nu rezidă în existența sau nu a raportului verbal. Judecătorul raportor sau judecătorul de caz este acel judecător care este responsabil de examinarea în profunzime a esenței criticilor ridicate în fața instanței de recurs și care face concluziile preliminare asupra cauzei. Decizia finală urmând a fi adoptată de către completul de judecători. În context se propune modificarea **art. 439 alin. (2) și (3) din CPC**.

Referitor la procedura de examinare a admisibilității recursului se propune, în cazul recursului admisibil, completul de judecători să treacă imediat la etapa examinării fondului, fără a emite o încheiere de admisibilitate, iar dacă cauza are importanță pentru unificarea practicii judecătorești, examinarea fondului să se facă într-un complet mai mare (de 5 sau, după caz, de 9 judecători). Astfel se va simplifica procedura de examinare. În acest sens, se propune o redacție nouă pentru **art. 440** și abrogarea **art. 441 din CPC**.

Expunerea în redacție nouă a **art. 444 CPC** are drept scop instituirea unor excepții de la regula generală, potrivit căreia recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Drept urmare, în cazul în care hotărârea atacată este arbitrară sau se bazează pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor, înștiințarea și audierea părților va fi obligatorie. De asemenea, completul va avea posibilitate și în alte cazuri să invite participanții la ședință, dacă va considera necesar acest lucru.

Completarea **alin. (1) cu lit. c¹) din art. 445 CPC** derivă din modificările propuse pentru lista temeiurilor declarării recursului la art. 432 alin.(1) ce vizează neatragerea în proces a persoanelor drepturile cărora sunt afectate prin hotărâre. Completarea art. 445 cu **alin. (1¹)** are drept scop preluarea pentru procesul civil a practicii existente în cadrul procesului penal de emitere a încheierii interlocutorii. În procesul civil, ca și în penal încheierile respective ar putea fi emise în cazul în care prin cererea de recurs se contestă o hotărâre arbitrară sau care se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor, urmând a fi expediată spre informare Inspecției judiciare. Această normă a fost instituită ca o măsură de prevenire și combatere a arbitrariului.

De asemenea, proiectul vine să execute și considerentele Curții Constituționale expuse în hotărârea sa nr. 20/2022 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 437 alin. (1) din codul de procedură civilă (condiția dactilografierii cererii de recurs). În acest context, se propune excluderea din dispoziția art. 437 alin. (1) CPC a cuvintelor „trebuie să fie dactilografiat și”. În acest sens, Curtea Constituțională în hotărârea sa menționa următoarele:

„55. Sub acest aspect, Curtea reiterează raționamentele obiter dictum ale Curții Europene din cauza *Arseniev v. Republica Moldova*, potrivit cărora un sistem care impune ca cererile de recurs să fie dactilografiate, în timp ce deținuții nu au un acces efectiv la echipamente care să le permită dactilografierea documentelor, ar fi unul excesiv de formalist (a se vedea § 25 supra).

56. Curtea a menționat mai sus că dactilografierea cererilor de recurs în procedura civilă ar putea asigura lizibilitatea actelor în discuție. Totuși, Curtea își poate imagina o situație în care o persoană care nu are posibilitatea efectivă de a dactilografi o cerere de

recurs, depune o cerere scrisă de mână, însă suficient de inteligibilă, din care pot fi deduse toate elementele prevăzute de lege pe care trebuie să le cuprindă o cerere de recurs. Restituirea unei astfel de cereri doar pentru că nu este dactilografată reprezintă un formalism excesiv (a se vedea, a contrario, cauza Arseniev v. Republica Moldova, § 49, în care Curtea Europeană a constatat că nu a existat o încălcare a dreptului de acces la un tribunal al reclamantului, pentru că recursul său nu a fost respins din simplul motiv că cererea nu era dactilografată, dar pentru că acesta nu a respectat și alte cerințe procedurale).

57. În acest sens, Curtea constată că o măsură mai puțin intruzivă în drepturile reclamantilor o reprezintă competența instanței de recurs de a nu da curs/de a restitui cererile de recurs care nu sunt lizibile, i.e. din care instanța nu poate identifica elementele reglementate la articolul 437 alin. (1) literele a) – g) din Codul de procedură civilă, indiferent dacă cererea este dactilografată sau scrisă de mână. Altfel spus, nu este relevantă forma scrierii (de mână sau dactilografată), dar este important caracterul lizibil și conținutul cererii. Sub acest aspect, Curtea reamintește că persoanele trebuie să beneficieze de drepturi practice și efective, nu de drepturi teoretice și iluzorii.”

Reieșind din raționamentele Curții Constituționale, propunem excluderea cerinței de a dactilografia cererile de recurs.

Procedura administrativă

Modificarea **art. 193 din CA** este similară celor operate în CPC, prin care se instituie regula generală de formare a completelor de judecată din 3, 5 sau 9 judecători.

Noul conținut al **art. 247 din CA** stabilește pentru procedura administrativă excepții similare celor stabilite pentru art. 444 CPC, potrivit cărora în unele situații menționate în proiect, citarea părților la judecarea recursului va fi obligatorie, iar în altele – se va decide de completul de judecată.

Se propune redactarea **art. 248 alin. (1) din CA** și reglementarea posibilității CSJ de a informa Inspekția judiciară printr-o încheiere interlocutorie despre identificarea unei hotărâri judecătorești arbitrale.

V. Extinderea temeiurilor de revizuire în procesul penal

Urmare a analizei și discuțiilor în cadrul grupului de lucru s-a decis păstrarea unei singure căi extraordinare de atac ca și în procedura civilă – *revizuirea*. În context, se propune extinderea temeiurilor de revizuire în procesul penal prin completarea acestora cu actualele temeiuri de depunere a recursului în anulare.

În acest context este necesară **abrogarea art. 30 alin. (7) din CPP, abrogarea secțiunii 1 din Capitolul V din CPP**, expunerea în redacție nouă a **art. 458-461 din CPP** și abrogarea **art. 462-465 din CPP**. Cu referire la caracterul retroactiv al HCC și incidența asupra revizuirii, subliniem că Curtea Constituțională a reținut următoarele:

„Curtea reține că efectul retroactiv al hotărârilor Curții Constituționale reprezintă o redresare a consecințelor negative ale procedurilor penale soluționate definitiv prin aplicarea unei norme declarate neconstituționale. [...] De asemenea, Curtea a menționat că neretroactivitatea hotărârilor sale nu poate prevala în situația în care la baza hotărârilor judecătorești stau dispoziții legale care contravin drepturilor și libertăților fundamentale și sunt declarate neconstituționale. De aici rezultă faptul că hotărârile judecătorești irevocabile bazate pe prevederi legale declarate neconstituționale pot fi revizuite.” (§46 din HCC nr. 21/2018)

VI. Actele CSJ pentru unificarea practicii

În prezent, metodele de unificare a practicii judiciare sunt: hotărârile explicative (art. 6 p. 14 din CPP, art. 17 din CPC), avizele consultative (art. 12² CPC), opinii consultative ale colegiilor CSJ (17 CPC).

Noua Lege cu privire la CSJ prevede pentru Curte următoarele competențe în domeniul asigurării aplicării uniforme a legislației:

- va generaliza practica judiciară;

- va elabora, aproba și publica ghiduri cu privire la aplicarea legislației (similar CtEDO, Înaltei Curți de Casație și Justiție din România);
- la solicitarea instanțelor judecătorești va emite avize consultative (similar Curții Europene de Justiție și CtEDO);
- va emite hotărâri pe marginea demersului în interesul legii;
- va organiza periodic întâlniri cu judecătorii, procurorii și avocații;
- va întreprinde alte măsuri necesare pentru uniformizarea procesului de aplicare a legislației, prevăzute în Regulamentul Curții Supreme de Justiție, precum organizarea conferințelor, schimburilor de experiență, vizitelor în teritoriu etc.

Astfel, detaliile ce se referă la unificarea practicii judiciare sunt incluse în legea CSJ și nu este necesară dublarea acestora în CPP și CPC.

Drept urmare, pentru a aduce cadrul normativ în concordanță cu prevederile noii legi cu privire la CSJ, este necesară operarea următoarelor modificări în legislația procesuală:

- abrogarea **art. 6 p. 14) CPP**;
- abrogarea **alin. (7) din art. 7 CPP**;
- abrogarea **art. 17 CPC**;

Reieșind din faptul că în noua lege cu privire la CSJ a fost reglementată detaliat procedura examinării **demersului în interesul legii**, care va substitui actualul recurs în interesul legii, a devenit necesară excluderea din CPP a prevederilor care actualmente reglementează acest mecanism de uniformizare a practicii. Astfel, se propune abrogarea **alin. (9) din art. 7 , alin. (8) din art. 30 și art. 465¹-465⁴ din CPP**.

În susținerea propunerii de abrogare a prevederilor din CPP ce vizează recursul în interesul legii, reiterăm argumentele prezentate în nota informativă la proiectul noii Legi a CSJ.

Examinarea recursului în interesul legii nu are drept scop luarea de decizii pe cauze concrete, ci examinarea „ad abstractum” a practicii judiciare create deja. Astfel, recursul în interesul legii nu produce nici un efect asupra cauzelor soluționate irevocabil, nici asupra celor aflate în curs de examinare și nu presupune nici o intervenție în textul și efectele hotărârilor care sunt irevocabile. Scopul major al recursului în interesul legii constă în evitarea pentru viitor a practicilor imprevizibile și contradictorii.

Având în vedere că recursul în interesul legii nu are o natură contencioasă, căci nu se examinează un litigiu în curs și în procesul de examinare a acestuia nu sunt părți cu interese contradictorii, acesta nu poate fi reținut ca o cale de atac, dar ca un mecanism de unificare a practicii judiciare.

D. MODIFICAREA LEGII NR.155/2011 PENTRU APROBAREA CLASIFICATORULUI UNIC AL FUNCȚIILOR PUBLICE, A LEGII NR. 270/2018 PRIVIND SISTEMUL UNITAR DE SALARIZARE ÎN SECTORUL BUGETAR ȘI A LEGII NR. 64/2023 CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

1. Potrivit noii Legi cu privire la Curtea Supremă de Justiție, judecătorii CSJ vor fi asistați de Grefa din cadrul Secretariatului curții. Activitatea grefei CSJ constă în suportul la întocmirea actelor judecătorești de dispoziție și la uniformizarea practicii judiciare, fiind coordonată de **Jurisconsultul CSJ** (fiind echivalat cu funcția de secretar general adjunct al CSJ). Activitatea subdiviziunii administrative este coordonată de **Secretarul general al CSJ**.

Precizăm că noua Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție nu propune crearea unor funcții noi și nici nu prevede intervenții în quantumul salarizării funcțiilor actuale, ci doar **redenumirea** funcției de Șef al Secretariatului CSJ în Secretar general al CSJ și a funcției de șef adjunct al Secretariatului CSJ – în Secretar general adjunct al CSJ. (numit și Jurisconsult potrivit Legii nr. 64/2023).

Legea nr. 64/2023 stabilește că activitatea grefei este condusă de un juriconsult. Acesta va avea rolul de a coordona activitatea asistenților judiciari și a subdiviziunilor responsabile de consolidarea practicii judiciare. În acest sens, pentru încadrarea armonioasă a funcțiilor în sectorul public, se propune operarea unei modificări de completare a nomenclatorului funcțiilor publice cu o nouă atribuție și anume „conduce activitatea grefei, după caz”. Această modificare vine în concordanță cu o altă modificare de concretizare propusă la Legea nr. 64/2023, prin care se va menționa expres că juriconsultul exercită funcția de secretar general al CSJ, iar secretarul general adjunct conduce subdiviziunea administrativă a secretariatului curții. Redenumirea funcțiilor, deși aparent neimportantă, este necesară pentru a da o pondere principalei misiuni a CSJ de interpretare și aplicare uniformă a legii de către instanțele judecătorești. Or, procesul de uniformizare a practicii judiciare va fi coordonată de Juriconsult, denumire care definește domeniul de competență a subiectului respectiv. Modificările propuse pentru Legea nr. 64/2023 și Legea nr. 270/2018 au drept scop asigurarea echilibrului salarial între funcția de Juriconsult și funcția de secretar general adjunct al CSJ, ținându-se cont de atribuțiile ce-i revin fiecareia din aceste funcții, precum și de ierarhia funcțiilor în sectorul bugetar.

Prin urmare, chiar dacă Legea nr. 64/2023 utilizează noțiunea de juriconsult, ne propune a specifica concret că de fapt juriconsultul va fi echivalat cu secretarul general al CSJ.

În acest sens, fiind operate modificări în Legea nr. 155/2011, Legea nr. 270/2018 și Legea nr. 64/2023.

Drept urmare, este necesară modificarea *Legii nr. 155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice* în vederea schimbării denumirii funcțiilor respective. În același context, este necesară și modificarea anexei nr. 3 tabelul 2 din *Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar*.

2. O altă modificare a Legii nr. 270/2018 ține de anexa nr. 4 tabelul 1, în partea ce reglementează salariul pentru judecătorii CSJ. Odată cu modificarea componenței CSJ a devenit necesară excluderea diferențierii salariale a judecătorilor CSJ în funcție de vechimea în muncă pentru a asigura egalitatea între judecătorii de carieră și judecătorii numiți din rândul altor profesii juridice. De asemenea, noua lege exclude obligativitatea creării colegiilor specializate în cadrul CSJ.

Potrivit prevederilor Legii CSJ, anexa nr. 4 tabelul nr. 1 din *Legea nr. 270/2018* va include doar trei poziții referitoare la salariul Președintelui, vicepreședintelui și judecătorului CSJ.

Subliniem faptul că prevederile proiectului, referitoare la modificarea *Legii nr. 155/2011* și a *Legii nr. 270/2018* au fost anterior supuse avizării, fiind parte componentă a proiectului noii legi cu privire la Curtea Supremă de Justiție, care a fost însoțit și de Analiza impactului de reglementare.

4. Fundamentarea economico-financiară

Pentru implementarea prezentului proiectul nu vor fi necesare cheltuieli suplimentare de la bugetul de stat.

Modificările la *Legea nr. 270/2018* au un caracter tehnic și nu reclamă cheltuieli suplimentare de la bugetul de stat pentru salarizarea judecătorilor.

5. Modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare

Potrivit art. 56 alin. (3) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative „Intrarea în vigoare a actelor normative poate fi stabilită pentru o altă dată doar în cazul în care se urmărește protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, realizarea angajamentelor internaționale ale Republicii Moldova, conformarea cadrului normativ hotărârilor Curții Constituționale, eliminarea unor lacune din legislație sau contradicții între actele normative ori dacă există alte circumstanțe obiective.” În acest sens, se propune ca modificările aduse la legislația procesuală să intre în vigoare la 1 septembrie 2023, cu excepția modificărilor la art. 437 alin. (1) din Codul de procedură civilă ce presupun executarea hotărârii Curții Constituționale nr. 20/2022, dar și alte modificări care nu țin de aplicabilitatea unor dispoziții procesuale care ar îngreuna sau afecta bunul mers al procesului de înfăptuire a justiției. Mai mult, intrarea imediată a unor modificări propuse de exemplu la Legea nr. 270/2018 sau la Legea nr. 514/1994, Legea nr. 544/1995 vor debloca anumite procese care necesită a fi implementate odată cu intrarea deja în vigoare a noii Legi cu privire la CSJ.

Urmare a adoptării prezentului proiect nu va fi necesară modificarea altor acte normative.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Menționăm că prezentul proiect de lege inițial a făcut parte din proiectul Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție și modificarea unor acte normative. Drept urmare, **anunțul privind inițierea procesului de elaborare** a proiectului menționat se referă și la prezentul proiect de lege și poate fi accesat la următorul link: <https://www.justice.gov.md/ro/content/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-proiectului-legii-privind-modificarea-unor-4>.

Subliniem că, din considerente de tehnică legislativă, prevederile referitoare la modificarea codurilor de procedură au fost separate de proiectul de bază, fiind incluse într-un proiect de lege distinct.

Atragem atenție asupra faptului că prevederile proiectului referitoare la modificarea *Legii nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, Legii nr.155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice și Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar* anterior au făcut parte din Proiectul legii cu privire la CSJ (numărul unic 609/MJ/2022). Drept urmare, acestea au fost supuse anterior consultării publice.

Prezentul proiect de lege a fost anunțat în ședința secretarilor generali de stat din data de 29 decembrie 2022, fiind înregistrat cu **numărul unic 991/MJ/2022**.

În procesul de avizare și consultare publică au prezentat propuneri: Consiliul Superior al Magistraturii, Curtea Supremă de Justiție, Curtea de Apel Chișinău, Procuratura Generală, Ministerul Finanțelor, Cancelaria de Stat, Autoritatea Națională de Integritate, Uniunea Avocaților din Republica Moldova.

Menționăm că Uniunea Avocaților din Republica Moldova, A.O. "Centrul de Resurse Juridice din Moldova" și reprezentanții curților de apel și judecătoriei Chișinău au prezentat propunerile lor în procesul de elaborare a proiectului de lege, în cadrul ședințelor grupului de lucru, constituit prin Ordinul ministrului justiției nr. 190 din 25 iulie 2022.

Au prezentat lipsă de propuneri/obiecții: Curtea de Apel Bălți, Curtea de Apel Comrat.

Prevederile proiectului de lege au fost discutate punctual cu membrii grupului de lucru în cadrul a două ședințe cu participarea autorităților avizatoare.

De asemenea, proiectul a fost supus procedurii de consultare în mod repetat cu instituțiile participante la avizare. În același timp, pe marginea proiectului de lege au fost organizate un șir de consultări publice cu membrii grupului de lucru, fiind invitați și reprezentanți ai sistemului judecătoresc, al procuraturii dar și cei din mediul avocaturii.

7. Constatările expertizei anticorupție.

Proiectul de lege a fost expertizat de către Centrul Național Anticorupție prin emiterea raportului de expertiză nr. ELO23/8754 din 31 mai 2023. Potrivit expertizei anticorupție, proiectul respectă rigorile de transparență impuse de Legea nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul a asigurat informarea publicului despre inițierea elaborării proiectului de decizie, precum și consultarea publică a acestuia. Însă, unele norme din proiect reglementează insuficient instituția recursului în anulare, precum și au un sens confuz și determină discreția periculoasă a Curții Supreme de Justiție de a aprecia prin prisma propriilor convingeri dacă problema juridică invocată în recurs este sau nu de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței, ceea ce va constitui temei pentru admisibilitatea/inadmisibilitatea recursului. Utilizarea cuvântului „poate” în textul proiectului este ambiguă, întrucât oferă dreptul discreționar instanței de recurs de a stabili cazurile în care va emisă sau nu o astfel de încheiere interlocutorie și remisă inspecției judiciare. La fel, expresia utilizată în textul normelor pre citate de genul, „cu privire la aspectele din recurs considerate admisibile” este confuză și va crea incertitudine la aplicare referitor la înțelesul acesteia. Prin urmare, pentru aplicarea eficientă a normelor propuse prin proiect, inclusiv în scopul diminuării

nivelului de coruptibilitate, este necesară revizuirea și excluderea unor norme potențial coruptibile reflectate în raportul de expertiză anticorupție.

Toate acest aspecte, au fost examinate și inserate în sinteza obiecțiilor CNA. Unele din recomandările formulate au fost acceptate și inserate în textul proiectului, iar cu referire la obiecțiile neacceptate, soluția pe acestea a fost motivată în mod corespunzător.

Ministru /Semnat electronic/ **Veronica MIHAILOV-MORARU**

Digitally signed by Mihailov-Moraru Veronica
Date: 2023.06.27 17:06:37 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

